

UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA, ATRAKCIJSKA OSNOVA I MARKETINŠKA STRATEGIJA NP KRKA

Zelić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:586728>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

Matea Zelić

**UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA,
ATRAKCIJSKA OSNOVA I MARKETINŠKA
STRATEGIJA – NP „KRKA“**

Završni rad

Šibenik, 2017.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

**UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA,
ATRAKCIJSKA OSNOVA I MARKETINŠKA
STRATEGIJA – NP „ KRKA“**

Završni rad

Kolegij: Upravljanje okolišem

Mentor: Mr.sc. Tanja Radić Lakoš

Studentica: Matea Zelić

Matični broj studenta: 14317131

Šibenik, srpanj 2017.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Veleučilište u Šibeniku

Završni rad

Odjel: Menadžmenta

Preddiplomski stručni studij Menadžment

UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA, ATRAKCIJSKA OSNOVA I MARKETINŠKA STRATEGIJA – NP „KRKA“

MATEA ZELIĆ

Bana Josipa Jelačića 44, mzelic@vus.hr

Područje Nacionalnog parka „Krka“ najposjećenije je i turistički najjače vrednovano zaštićeno područje u Hrvatskoj. Plan upravljanja Nacionalnim parkom „Krka“ rađen je u razdoblju od 2006. do 2010. godine, a neki od dugoročnih ciljeva su očuvanje kakvoće vode rijeke Krke, očuvanje kulturno-povijesne baštine i poboljšanje odnosa sa lokalnim stanovništvom. Ono po čemu se NP „Krka“ ističe je raznolik biljni i životinjski svijet, te je svrstan među najvrijednije prirodne cjeline u Hrvatskoj i Europi. Atrakcijska osnova parka zasniva se na sedam sedrenih barijera i nekoliko srednjovjekovnih utvrda koje se mogu posjetiti tijekom cijele godine. Sustav posjećivanja obuhvaća masovni turizam koji se predviđa i dalje u budućnosti. Kod marketinške strategije glavni je cilj rasterećenje i smanjenje broje posjeta na Skradinskom buku. Valja naglasiti kako je pokrenuta inicijativa za uvrštavanje Nacionalnog parka „Krka“ na UNESCO-v Popis svjetske baštine.

(31 stranica/ 2 slike / 2 tablice/ 24 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Nacionalni park „Krka“, turizam, zaštićena područja, atrakcijska osnova

Mentor: Mr.sc. Tanja Radić Lakoš

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Management

Professional Undergraduate Studies of Management

PROTECTED AREA MANAGEMENT, ATTRACTION BASE, MARKETING STRATEGY – NATIONAL PARK „KRKA“

MATEA ZELIĆ

Bana Josipa Jelačića 44, mzelic@vus.hr

The area of the Krka National Park is the most visited and the most valued protected area in Croatia. The National Park Krka Management Plan was developed in the period from 2006 to 2010 and some of the long-term goals are to preserve the water quality of the Krka River, to preserve the cultural and historical heritage and to improve the relationship with the local population. The NP "Krka" stands out with a diverse plant and animal world, and is ranked among the most valuable natural entities in Croatia and Europe. The attraction of the park is based on seven different waterfalls and several medieval fortresses that can be visited throughout the year. The visiting system encompasses mass tourism that is foreseen further in the future. In marketing strategy, the main goal is to relieve and reduce the number of visits to Skradinski buk. It should be noted that the initiative for inclusion of the National Park "Krka" on the UNESCO World Heritage List was launched.

(31 pages / 2 figures / 2 tables / 24 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Keywords: National park „Krka“, tourism, protected area, attraction base

Supervisor: Tanja Radić Lakoš MSc, s.lec.

Paper accepted:

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Općenito o Nacionalnom parku „Krka“	3
3. Zaštićena područja.....	6
3.1. Upravljanje zaštićenim područjima	6
3.1.1. Projekt Zaštićena područja za prirodu i ljude	8
3.1.2. Plan upravljanja NP „Krka“	10
4. Flora i fauna Nacionalnog parka „Krka“	12
4.1. Ptice Nacionalnog parka	12
4.2. Beskralješnjaci Nacionalnog parka Krka	13
4.3. Kralješnjaci Nacionalnog parka Krka.....	13
4.4. Šume Nacionalnog parka	14
5. Atrakcijska osnova Nacionalnog parka „Krka“	15
5.1. Edukativne radionice za djecu	15
5.2. Kulturno-povijesna baština NP „Krka“	15
5.3. Skradinski buk	16
5.3.1. Etno- prezentacijski sadržaji	16
5.3.2. Hidroelektrane.....	16
5.4. Otok Visovac	17
5.5. Roški slap	17
5.5.1. Staza "Stinice - Roški Slap - Oziđana Pećina“	18
5.5.2. Oziđana pećina.....	18
5.6. Manastir Krka	19
5.7. Srednjovjekovne utvrde	19
5.7.1. Utvrda Nečven	19
5.7.2. Utvrda Trošenj	20
5.7.3. Utvrda Bogočin	20
5.7.4. Utvrda Kamičak	21
5.8. Burnum	21
5.8.1. Muzej (arheološka zbirka) Burnum u Puljanima	22
5.9. Ostala slapišta rijeke Krke	22
5.9.1. Bilušića buk	22
5.9.2. Brljan.....	23

5.9.3. Manojlovac	23
5.9.4. Rošnjak	23
5.9.5. Miljacka slap	24
6. Utvrđivanje funkcionalnog sustava posjećivanja NP „Krka“	25
6.1. Postojeći sustav posjećivanja.....	25
6.2. Novi sustav posjećivanja	26
7. Marketinško poimanje integralnog turističkog proizvoda NP „Krka“	27
7.1. Uloga atrakcija u integralnom turističkom proizvodu i njihovo upravljanje.....	27
7.2. Marketinška i razvojna strategija NP „Krka“	28
8. NP „Krka“ – Uključivanje u UNESCO-v Popis svjetske baštine	31
9. Zaključak	32
Popis literature.....	33

1. Uvod

Nacionalni parkovi mogu biti nositelji kvalitetne turističke ponude nekog prostora ukoliko se naglasak ne stavlja na preveliku koncentraciju smještajnih kapaciteta koji ujedno predstavlja jedan od glavnih problema upravljanja zaštićenim područjima općenito. Također, valja istaknuti i problem nepostojanja prostornih planova zaštićenih područja, a paralelno s time ni planova upravljanja, slabe ekološke osviještenosti predstavnika lokalne samouprave, problem konflikata s lokalnim stanovništvom zbog promjene u gospodarenju prostorom, pretjeranog turističkog prometa, opasnosti od onečišćenja. Na primjeru Nacionalnog parka „Krka“ kao jednog od zaštićenih područja unutar Repunlike Hrvatske, mogu se istaknuti i neki specifični problemi kao što su neriješen odvod komunalnih otpadnih voda i sanacije kanalizacije, krivolov, nepovoljno locirani deponiji otpada, opasnosti od požara i slično. Vrlo je važno spomenuti i problem financiranja kod kojeg su javne ustanove prisiljene poslovati na tržišnim osnovama, što dovodi do zanemarivanja glavnih razloga postojanja zaštićenih područja, odnosno zaštite priode i edukacije, a u prvi plan se stavlja promocija i promidžba, razvijanje turizma i slično.

Sama važnost nacionalnih parkova ogleda se u održavanju postojećih vrijednosti i naglašavanju znanstvene, odgojno-obrazovne, kulturne i rekreativne namjene. Posjećivanje parkova je dozvoljeno samo prema određenim pravilima, što utječe na samu svijest posjetitelja o zaštiti prirode i održivom turizmu. NP „Krka“ predstavlja jedno od najvažnijih područja Šibensko-kninske županije, ne samo zbog statusa zaštićenog područja i velikog doprinosa u razvoju turizma za cijelu državu, već i zbog izvora čiste i pitke vode. Utjecaj turista na Nacionalni park je prilično velik, te donosi pozitivne rezultate iz godine u godinu, bilo u financijskom smislu ili u smislu promocije i promidžbe naših područja diljem svijeta po odlasku posjetitelja.

Cilj pisanja ovog završnog rada bio je prezentirati sve ono što Nacionalni park „Krka“ svrstava u kategoriju strogo zaštićenih područja, ali i ukazati na neke od problema koje uzrokuje masovni turizam. Jasno je definiran i način promidžbe, odnosno postojeća marketinška strategija parka, koju je potrebno iznova nadograđivati s novim prijedlozima i rješenjima.

Ovaj rad se bavi temom turizma fokusiranom na Nacionalni park „Krka“ te je kompozicijski podijeljen u tri dijela. Uvodno su prikazane osnovne i općenite informacije o samom Nacionalnom parku „Krka“, njegovim granicama i prostoru koji obuhvaća, te podaci o osnovnim djelatnostima parka. Opisani je način upravljanja zaštićenim područjima te su iznijete glavne stavke plana upravljanja Nacionalnog parka „Krka“. Nadalje, istaknut je sav potencijal i bogatstvo kojim raspolaže NP „Krka“, odnosno vrlo bogat i raznolik biljni i životinjski svijet, sedam atraktivnih sedrenih barijera, otok Visovac, rimski amfiteatar i vojni logor Burnum koji Nacionalni park čine jednim od najpoznatijih i najljepših destinacija u Republici Hrvatskoj i šire. Naposljetku se govori o postojećem sustavu posjećivanja u Nacionalnom parku „Krka“, te se ukazuje na potrebu dodatnih aktivnosti s ciljem formiranja novog, boljeg sustava posjećivanja. Također, prezentirana je i marketinška strategija parka i podaci o uključivanju područja NP „Krka“ u UNESCO-v Popis svjetske baštine.

2. Općenito o Nacionalnom parku „Krka“

Nacionalni park Krka nalazi se cijelom svojom površinom u Šibensko-kninskoj županiji uključujući određena područja gradova Skradina, Šibenika, Knina, Drniša te općina Promina, Kistanje i Ervenik. Uz Nacionalni park „Plitvička jezera“, područje Nacionalnog parka „Krka“ najposjećenije je i turistički najjače vrednovano zaštićeno područje u Hrvatskoj. Razlozi tomu počivaju u širokom rasponu privlačnih faktora za posjetitelje, vezanih uz sam temeljni fenomen Parka i ostale karakteristike prirodne osnove te, sekundarno, uz kulturno-povijesne spomenike kojima prostor Parka raspolaže.

Godine 1985. na Skradinskom buku je izgrađen prvi sustav proizvodnje i prijenosa izmjenične struje u svijetu i to je jedan od razloga uz iskorištavanje Krke za turistički i industrijski razvoj zašto se tek kasnije tok Krke uvrstio u zaštićeno područje kao Nacionalni park. Naime, Nacionalnim parkom je proglašen tek 24. siječnja 1985. godine i to od starohrvatskih utvrda Nečvena i Trošenja do šibenskog mosta, uzimajući u obzir donji tok rijeke Čikole.

Ukupna površina Parka je 142 km², no Sabor Republike Hrvatske 24. siječnja 1997. godine donosi Zakon o izmjenama zakona o proglašenju Nacionalnog parka Krka i mijenja granice i površinu Parka. Nacionalnim parkom Krka proglašeno je područje od Knina do Skradina ukupne površine 109 km², smješteno uz tok rijeke Krke u dužini od 50 kilometara, počevši dva kilometra nizvodno od Knina pa sve do Skradina, uključujući i 3,5 km donjeg kanjonskog toka Čikole.¹

Na putu prema moru, Nacionalni park obuhvaća sedam sedrenih slapova (Bilušića buk, Brljan, Manojlovac, Rošnjak, Miljacka, Roški slap i Skradinski buk). Ušće je posebno atraktivno, jer se ovdje radi o potopljenom riječnom ušću - estuariju. Takva mješavina slane morske i slatke riječne vode zove se boćata voda. Estuarij Krke je prilično dugačak, čak 23,5 kilometra, a bogat je školjkama, slatkovodnim i morskim ribama.

¹ Ferić, S., Krka – vodič rijekom Krkom i Nacionalni park „Krka“, JU Nacionalni park „Krka“, Šibenik, 2000., str. 111

Slika 1. Funkcionalna regija Nacionalnog parka Krka.

Izvor: Radeljak, P., Pejnović, D., Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka. Godišnjak Titius, Vol. 1, 2008., str. 335

Tablica 1. SWOT analiza održivog razvoja Nacionalnog parka "Krka" i njegove Regije.

• PREDNOSTI (STRENGTHS)	• NEDOSTACI (WEAKNESSES)
o zapošljavanje lokalnog stanovništva o obogaćivanje turističke ponude Šibensko-kninske županije o reguliranje zaštite rijeke Krke	o slaba razvojna povezanost Parka i Regije o veliki udio sezonskog zapošljavanja o ugroženost temeljnog fenomena nizom čimbenika
• MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)	• OGRANIČENJA (THREATS)
o ravnomjernija turistička valorizacija Parka o poticaj razvoju raznih oblika ruralnog turizma u širem prostoru o zapošljavanje lokalnog stanovništva izradom suvenira o sufinanciranje infrastrukturnih projekata o stipendiranje mladih o radionice za lokalno stanovništvo	o populacijsko pražnjenje naselja Regije o dobna struktura stanovništva Regije o nedostatak lokalne inicijative

Izvor: Radeljak, P., Pejnović, D., Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka. Godišnjak Titius, Vol. 1, 2008., str. 329-336

U djelatnost Javne ustanove Nacionalnog parka Krka spada zaštita, održavanja i promicanje Parka u cilju zaštite i očuvanja izvrsnosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, te nadzor provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravlja u skladu sa zakonom. Zaštitom i očuvanjem Nacionalnog parka štite se divlje svojte, staništa, ekosustavi, geološki i geomorfološki oblici, voda, tlo, krajobraz te kulturne znamenitosti.

Obavljanje djelatnosti JU Nacionalni park „Krka“ podrazumijeva:

- poslove neposredne zaštite i nadzora područja Nacionalnog parka
- stručni nadzor nad pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju dopuštene djelatnosti u Parku u skladu sa zakonom
- turističku djelatnost, prihvata, informiranje, stručno vođenje i prijevoz posjetitelja Parka
- interpretaciju i edukaciju posjetitelja i lokalnog stanovništva
- promicanje odgoja i obrazovanja o zaštiti prirode u Nacionalnom parku
- promicanje znanstveno-istraživačkog rada u Parku i organizaciju znanstvenih i stručnih skupova
- ostale poslove propisane Zakonom, drugim propisima i Statutom.²

² Javna ustanova Nacionalni park Krka: Plan upravljanja, 2011. Dostupno On-line na: <http://www.npkrka.hr/stranice/plan-upravljanja-nacionalnog-parka-krka/6.html>

3. Zaštićena područja

Zaštićena područja pružaju temeljnu strategiju očuvanja prirode na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Izvorno su osnivana po modelu isključivosti u proglašavanju i upravljanju, slijedeći gotovo autokratski elitistički stil. U mnogim su slučajevima uprave zaštićenih područja s početka dvadesetog stoljeća ugrožavale već uvriježena tradicionalna prava i način pristupa području. Danas zaštićena područja služe ne samo za očuvanje biološke raznolikosti već i, među ostalim ciljevima, za zaštitu krajobraza i kulturnih dobara. Štoviše, zaštićena se područja promoviraju i kao rješenja za demokratska pitanja, siromaštvo i svjetski razvoj.³

3.1. Upravljanje zaštićenim područjima

Potreba za aktivnim upravljanjem zaštićenim područjima postala je jasna nakon što se iskustveno pokazalo da se zaštita nekog područja ne može postići samim proglašenjem njegove zaštite, nego da je za zaštitu prirode neophodno utjecati na aktivnosti koje se odvijaju u tom području. Upravljanje zaštićenim područjima zapravo se, kao i bilo koje drugo upravljanje, odnosi na upravljanje ljudskim djelatnostima koje se odvijaju u tom području, pri čemu se neke djelatnosti mogu nastojati ograničiti ili prilagoditi, dok se druge nastoje poticati.

Upravljanje zaštićenim područjem ponekad se može činiti vrlo jednostavnim, a ponekad nedostižno kompliciranim ili čak besmislenim. Zapravo se radi o složenom i zahtjevnom procesu koji, ako se provodi promišljeno i prilagođeno uvjetima u kojima se odvija, najčešće ipak ima smisla. Pojednostavljeno rečeno, upravljanje zaštićenim područjem je ciklički proces u okviru kojeg provođenjem unaprijed određenih aktivnosti pokušavamo postići ciljeve koje smo si zadali. Taj proces uključuje procjenu ili vrednovanje stanja područja, definiranje ciljeva upravljanja i planiranje aktivnosti koje je potrebno provesti da bi se oni postigli, provedbu tih aktivnosti uz istovremeno praćenje njihove provedbe i procjenu učinkovitosti te prilagodbu planiranih aktivnosti ukoliko se za tim pokaže potreba, nakon čega se cijeli proces ponavlja.⁴

³Mackelworth, P., Jovanović, J., Zaštićena područja – temelj za očuvanje prirode ili podloga za održivi razvoj? Hrvatski geografski glasnik 73/1, Zagreb, 2011., str. 229.

⁴<http://www.dzrp.hr/upravljanje-zasticenim-podrucjima>

Slika 2. Proces prilagodljivog (adaptivnog) upravljanja.

Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode

Procjena (vrednovanje) stanja područja (ili nekog njegovog dijela ili neke vrijednosti koja se želi očuvati) zapravo je analiza svih prikupljenih informacija relevantnih za to područje, koja nam služi kao osnova i argumentacija za definiranje ciljeva i aktivnosti upravljanja. Procjena stanja trebala bi odgovarati na sljedeća pitanja:⁵

- Koje su glavne komponente zaštite?
- Što možemo zaključiti iz informacija s kojima trenutno raspolažemo?
- Koje vjerojatne promjene ili trendove koji mogu utjecati na zaštitu trebamo predvidjeti?
- Koji dijelovi zaštićenog područja su zahvaćeni promjenama ili su ugroženi?
- Što su prioriteti za upravljanje i koji su nam glavni pristupi i/ili strategije?

Cilj upravljanja je jasan opis onoga što želimo postići upravljanjem. Aktivnosti upravljanja su radnje koje je potrebno poduzeti radi postizanja zadanog cilja tj. ciljeva. Provedba podrazumijeva provedbu planiranih aktivnosti.

Praćenje se u ovom kontekstu zapravo odnosi na dvije različite aktivnosti: praćenje provedbe planiranih aktivnosti (u smislu što je napravljeno, kako i kada) te na praćenje njihove učinkovitosti (u smislu praćenja promjene stanja onoga što se želi očuvati tj. zaštititi).

⁵ Appleton, M.R. i Hotham, P.A.E., Izrada planova upravljanja u zaštićenim područjima u Hrvatskoj, Fauna & Flora International, Cambridge, UK., 2007., str. 11

Upravljanje zaštićenim područjima trebalo bi biti:⁶

- Temeljeno na preuzetoj obavezi - to jest u skladu s ciljevima radi kojih je područje zaštićeno.
- Prikladno - što znači da je prilagođeno specifičnim uvjetima i potrebama područja te da se, koliko god je to moguće, temelji na već uspostavljenoj praksi i uvriježenim načinima donošenja odluka. To nikako ne znači da u upravljanju zaštićenim područjima ne bi trebalo koristiti nove ideje i dokazano dobru praksu i iskustva iz drugih područja, no ako se takve promjene uvode naglo i nasilno vrlo vjerojatno će izazvati neprihvatanje i otpor onih na koje se odnose te mogu naići na neuspjeh.
- Prilagodljivo - podrazumijeva mogućnost prilagodbe aktivnosti promjenjenim uvjetima u kojima se odvija upravljanje (kao npr. promjenama nastalim uslijed prirodnih dinamičkih procesa - požari, poplave ili slično, promjenama političkih i/ili socio-ekonomskih okolnosti, promjenama stanja ciljeva zaštite s obzirom na učinkovitost ili neučinkovitost upravljanja i dr.), a da se pri tom ne ugrozi postizanje ciljeva radi kojih je područje zaštićeno.
- Participatorno - što znači da dionici aktivno, svojim savjetima, prijedlozima i/ili provođenjem konkretnih aktivnosti, sudjeluju u upravljanju zaštićenim područjem.
- Planirano - što znači da su ciljevi i aktivnosti upravljanja unaprijed promišljeni i isplanirani te da se njihova provedba odvija po unaprijed određenim prioritetima i planu, a ne spontano i stihijski.
- Transparentno – to jest otvoreno prema javnosti i jasno.

3.1.1. Projekt Zaštićena područja za prirodu i ljude

Svjetska organizacija za zaštitu prirode – World Wide Fund for Nature (WWF) pokrenula je četverogodišnji projekt "Zaštićena područja za prirodu i ljude" u koji je uključeno i svih osam hrvatskih nacionalnih parkova i jedanaest parkova prirode te Pećinski park Grabovača, u cilju njihova održivog razvoja.

⁶ Martinić, I., Upravljanje zaštićenim područjima prirode - planiranje, razvoj i održivost. Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2010., str. 157

Projekt ima dva glavna cilja – prvi je da ljude koji rade u upravama parkova poveže s lokalnom zajednicom i da je lokalna zajednica uključena u procese donošenja odluka u zaštićenim područjima. Kroz program će se izgraditi jaka podrška u lokalnim zajednicama za utjecanje i nadzor nacionalnih zakona i omogućiti uključivanje lokalnih iskustava u nacionalne politike.

Želi se postići da se u parkovima, primjerice, razvije održiva turistička ponuda. Projektom se želi da ljudi koji žive i rade u parkovima zajedno definiraju turističku ponudu kojom bi privukli turiste koji obično ljetuju na obali. Želi se i da parkovi pomognu lokalnom stanovništvu da svoje poljoprivredne proizvode brendiraju te time postignu njihovom boljem plasmanu na tržištu. Parkovima će se pomoći i u izgradnji infrastrukture, primjerice izgradnji tematskih staza, te u provođenju raznih edukativnih programa, i time im pokazati kako i na taj način mogu imati ekonomske i socijalne dobrobiti.

WWF tim projektom želi ljudima u parkovima pokazati kako se priroda može "iskoristiti" za razvoj turističkog potencijala i kako od njega koristi može imati stanovništvo koje živi u parkovima i u njegovoj okolini i sve to na održiv način.

U Hrvatskoj će tako WWF procijeniti kako uprave parkova surađuju s lokalnim stanovništvom i kako je lokalno stanovništvo uključeno u njihov rad te će na temelju te procjene parkovima ponuditi edukaciju kako bi se postigao bolji učinak. Hrvatski parkovi će kao vodeći u regiji "biti upotrijebljeni" kao primjer dobre prakse te će se znanje koje su oni postigli prenositi i na parkove drugih zemalja u regiji. WWF je parkove u Hrvatskoj i Sloveniji etablirao kao one koji već sada imaju dobru praksu, dobro znanje i dobro surađuju te oni već sada služe kao jako dobar primjer ostalim parkovima u regiji. WWF će tijekom provođenja projekta u hrvatske parkove dovesti djelatnike parkova iz drugih zemalja.

Ovim novim projektom u parkovima nastaviti s procesom dobivanja certifikata za održivi turizam. Naime, provođenjem projekta "Parkovi Dinarskog luka" šest parkova dobilo je Europski certifikat za održivi turizam Europarc Federacije, među kojima i tri iz Hrvatske – parkovi prirode Medvednica i Lonjsko polje te nacionalni park Kornati. Taj certifikat dobili su i nacionalni park Una u BiH, te Specijalni rezervat prirode (SRP) Gornje Podunavlje i Nacionalni park Fruška gora u Srbiji. WWF je u regiji prepoznao još 10 parkova koji bi također mogli dobiti taj certifikat, pa će se i kroz novi projekt "Zaštićena područja za prirodu i ljude" nastaviti s procesom dobivanja certifikata za parkove. Taj bi certifikat mogli dobiti primjerice i nacionalni parkovi Brijuni, Krka i Mljet. Uvjet je da parkovi imaju centre za

posjetitelje, komunikacijske strategije, restorane s kojima surađuju, privatni smještaj, hotele. Trebaju imati i infrastrukturu primjerenu osobama s invaliditetom. WWF će s ovih šest parkova koji su dobili certifikat krenuti u drugu fazu te ih potaknuti da rade sa svojom lokalnom zajednicom i zajedno s njom okrenu se biznisu.⁷

3.1.2. Plan upravljanja NP „Krka“

Plan upravljanja Nacionalnim parkom "Krka" izrađen je u razdoblju od 2006. do 2010. godine s ciljem unaprjeđenja upravljanja i očuvanja dijela rijeke Krke u granicama obuhvata NP "Krka".

Plan upravljanja je strateški dugoročni dokument koji bez suvišnih detalja razrađuje temeljne ciljeve upravljanja Nacionalnim parkom "Krka" te kroz akcijske planove, koji su usklađeni s vizijom, misijom, politikom i općom strategijom, daje osnovne naznake njegove provedbe.

Akcijskim planovima jasno su određene aktivnosti u sljedećem desetogodišnjem razdoblju, u očuvanju biološke raznolikosti i kulturne baštine, provođenju znanstvenih istraživanja, sudjelovanju javnosti u radu Uprave, marketingu i promociji, razvoju sustava posjećivanja NP, izgradnji infrastrukture, suradnji s lokalnim stanovništvom, u institucionalnom jačanju Ustanove, pravnoj regulativi i rješenju vlasničkih odnosa. U poglavlju praćenje stanja (monitoring) razrađene su aktivnosti praćenja stanja prirode i aktivnosti predviđenih Planom upravljanja. Sadržaj i metodologija izrade plana upravljanja usvojeni su na radionicama koje su uključivale sve sudionike, temelje se na čl. 81. Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05 i 139/08), a usklađeni su sa sadržajima planova upravljanja NP "Sjeverni velebit, NP "Risnjak", NP "Plitvička jezera" i PP "Velebit", koji su izrađeni u okviru projekta "Očuvanje krških ekoloških sustava" (KEC).⁸

U izradi plana upravljanja uključeni su svi relevantni rezultati brojnih prirodoslovnih i kulturnopovijesnih studija, studija razvoja turizma, prostorni plan NP "Krka", prostorni i razvojni planovi lokalnih zajednica te rezultati radionica i konzultacija s brojnim sudionicima (gospodarski djelatnici, političari, stanovnici i sl.) unutar i u neposrednoj blizini Nacionalnog parka.

⁷ http://croatia.panda.org/wwf_adria/hrvatska/

⁸ Javna ustanova Nacionalni park Krka: Plan upravljanja, 2011. Dostupno On-line na: <http://www.npkrka.hr/stranice/plan-upravljanja-nacionalnog-parka-krka/6.html>

Dugoročni ciljevi upravljanja NP „Krka“ su: očuvanje kakvoće vode rijeke Krke i procesa taloženja sedre, unaprjeđenje jedinstvene krške biološke raznolikosti, očuvanje kulturnopovijesne baštine, održivi razvoj posjećivanja koji posjetiteljima omogućuje istinski doživljaj netaknute prirode i duhovni mir u jedinstvenom prirodnom ambijentu („povratak prirodi“), osmišljavanje i provođenje edukativnih programa za lokalno stanovništvo i posjetitelje NP-a, ulaganje u usavršavanje stručnih znanja i vještina djelatnika Javne ustanove i jačanje suradnje s lokalnim zajednicama u održivom gospodarenju prirodnim dobrima s ciljem lokalnog/regionalnog razvoja. Ciljevi su usklađeni s Planom upravljanja s naglaskom na aktivnu zaštitu i očuvanje izvornih staništa i očuvanje kulturne baštine NP „Krka“. Prioritetne aktivnosti su: zaštita šuma i vodenih ekosustava, inventarizacija flore i faune, konzervatorski radovi na amfiteatru Burnum, obnova srednjovjekovnih utvrda i sanacija objekata Eko kampusa Puljane. Od većih ulaganja u prihvatne kapacitete i kapitalna ulaganja prioriteti su: sanacija zgrade „ex škole“ za prihvata posjetitelja u Laškovici, gradnja pristaništa plovila na području „ex plaže“ u Skradinu, gradnja infrastrukture (vode, kanalizacije, hidrantske mreže...) i sanacija Volonterskog centra s laboratorijem i smještajnim kapacitetima u Eko kampusu Puljane, rekonstrukcija zgrade arheološke zbirke u Eko kampusu Puljane, unutarnji postav laboratorij prirodoznanstvenika, rekonstrukcija ceste Lozovac – Skradinski buk, i gradnja novih plovila za prihvata posjetitelja.⁹

Godišnjim programom obuhvaćene su sve Planom upravljanja predviđene aktivnosti, uz neke manje izmjene predviđenih i financijskih sredstava i vremenskih okvira realizacije zbog problema pri rješavanju imovinskih pravnih odnosa i procesa ishodovanja građevnih dozvola. Sve prioritetne aktivnosti usklađene su s Planom upravljanja ne umanjujući sredstva predviđena za zaštitu i očuvanje prirodne i kulturne baštine.

Godišnji program izrađen je na temelju očekivanih financijskih rezultata odnosno očekivanih prihoda (vlastita sredstava) od naplate ulaznica, koncesija i organizacije izleta.

⁹ Javna ustanova Nacionalni park Krka: Plan upravljanja, 2011. Dostupno On-line na: <http://www.npkrka.hr/stranice/plan-upravljanja-nacionalnog-parka-krka/6.html>

4. Flora i fauna Nacionalnog parka „Krka“

Biljni i životinjski svijet Nacionalnog parka "Krka" vrlo je bogat i raznolik, s brojnim endemičnim, rijetkim i ugroženim vrstama, što rijeku Krku svrstava među najvrijednije prirodne cjeline u Hrvatskoj i Europi.

4.1. Ptice Nacionalnog parka

Nacionalni park Krka je među prvima napravio popis ptica, kojim je zabilježeno 239 vrsta na širem području parka. Čak 40% su ptice gnjezdarice. Negativan trend, odnosno pad brojnosti je zabilježen kod više vrsta grabljivica, dok se pozitivan trend opaža kod ptica pjevica. Također je utvrđeno da 111 vrsta ima nepovoljan sigurnosni status na nacionalnoj razini, na europskoj 71 vrsta, a na globalnoj 3 vrste.

Najznačajnije i najčešće vrste ptica na području Nacionalnog parka Krka su:¹⁰

1. Mali vranac (*Phalacrocorax pygmaeus*)
2. Bukavac (*Botaurus stellaris*)
3. Suri orao (*Aquila chrysaetos*)
4. Prugasti orao (*Hieraaetus fasciatus*)
5. Sivi sokol (*Falco peregrinus*)
6. Mali sokol (*Falco columbarius*)
7. Siva štijoka (*Porzana parva*)
8. Riđa štijoka (*Porzana porzana*)
9. Velika ševa (*Melanocorypha calandra*).

Najvažniji zadatak zaštite prirode je sačuvati biološku raznolikost u čemu nacionalni parkovi iaju posebnu ulogu i odgovornost. Svi faktori koji ugrožavaju prirodu povezani su s korištenjem prirodnih resursa od strane ljudske populacije, koja se drastično umnožava. Na području Čulišićke bare obitava najveći broj ptica. To područje bi trebalo izuzeti iz turističke ponude, te ga najstrože zaštititi u obliku strogo čuvanog rezervata i ne dopustiti nikakvo uznemiravanje. Utvrđeno je kako Čulišićku baru ne posjećuju turisti, pa se može zaključiti

¹⁰ Radović, D., Kralj, J., Tutiš, V., Čiković, D., Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Zagreb, 2003., str. 179

kako problemi što se tiču uznemiravanja ptica i drugih životinja nisu u turizmu, već su sasvim druge naravi.¹¹

4.2. Beskralješnjaci Nacionalnog parka Krka

Beskralješnjaci NP Krka relativno su slabo istraživani. Detaljnije su poznati kornjaši, leptiri (i vretenca. Na širem području rijeke Krke dosada je utvrđeno 136 svojti kornjaša, oko 200 leptira i 38 vretenaca.

Među vretencima uz brzotekuće vode pažnju plijene modro obojeni mužjaci i smeđe ili zelene ženke modre i prugaste konjske smrti. Na ujezerenim dijelovima rijeke najčešće vrste su žutosmeđi vilin konjic i vatreni strijelac. U močvarama nalazimo kratkozubu vrbovu djevicu, što je trenutačno jedino potvrđeno nalazište ove svojte u Hrvatskoj, a uz lokve veliko carsko vretence.¹²

Od skupine danjih leptira do sada je zabilježeno četrdesetak svojti. Među njima ističu se zaštićene svojte obični lastin rep i prugasto jedarce te kleopatrin žučak, čija je populacija na području Skradinskog buka jedna od najvećih u Hrvatskoj. Iz porodice šarenaca zanimljive su po svojim značajkama i rasprostranjenosti dvije svojte: Charaxes jasius, koji se ubraja među najveće europske leptire i stričkovac, koji ne prezimljuje u Europi. U skupini noćnih leptira posebno je zanimljiv leptir sovica, koji je u Hrvatskoj treći put pronađen na Skradinskom buku.¹³

4.3. Kralješnjaci Nacionalnog parka Krka

U rijeci Krki obitava 29 svojti riba, među kojima dominiraju ilirski klen, drlja i potočna pastrva. Gornji tok rijeke Krke uzvodno od Roškog slapa područje je hladne i brze vode te u na njemu prevladavaju pastve. U donjem toku nizvodno od Roškog slapa vode su jezerskog tipa i u njima prevladavaju šaranke. Deset svojti riba endemi su jadranskog slijeva: zlousta, glavatica, sval, drlja, svjetlica, oštrulj, mren, ilirski klen, visovački glavočić i dalmatinska

¹¹ Sušić, G., Stipčević, M., Radović, D., Bartovsky, V., Ornitološka valorizacija NP Krka uz prijedlog mjera zaštite i upravljanja. U: Nacionalni Park Krka, HED Zagreb, Ekološke monografije 2, Zagreb, 1990., str. 587-599

¹² Bogdanović T., Franković M., Marguš D., Vretenca Nacionalnog parka "Krka", JU NP „Krka“, Šibenik, 2013., str. 58.

¹³ www.npkrka.hr

gaovica. Bogatstvo endemičnih svojiti posljedica je geološke prošlosti, što je rijeku Krku uvrstilo u prirodni spomenik najviše kategorije.¹⁴

Zamočvarene livade i lokve obiluju vodozemcima, a kamenjari s oskudnom vegetacijom gmazovima. Do sada je zabilježeno 9 svojiti vodozemaca i 22 gmazova. Sve zabilježene svojite u Hrvatskoj su zaštićene, a u Crvenu knjigu vodozemaca i gmazova Hrvatske uvršteni su: u kategoriji ugrožene svojite glavata želva, rizične svojite čovječja ribica, najveća podzemna životinja i endem Dinarida, koja obitava u četiri špilje unutar granica Nacionalnog parka, primorska gušterica, kopnena kornjača i barska kornjača. Glavata želva samo povremeno zađe u bočate vode kod Skradina, dok su kopnena i barska kornjača rasprostranjeni na cijelom području nacionalnog parka. Primorska gušterica nalazi se na svim staništima od močvarnih livada do suhих kamenjara i najbrojnija je svojita guštera u NP.

Ribarica obitava u mirnim vodenim staništima, a crvenkrpica u šikarama i na kamenjarima. Jedina je otrovnica u Parku, opasna za čovjeka, poskok, a mogu se vidjeti i dvije poluotrovnice: zmajur i pržac, čiji je otrov opasan samo za gmazove, ptice i male sisavce.

4.4. Šume Nacionalnog parka

Šume uz rijeku Krku ne obuhvaćaju velike površine, ali su izuzetno važne za ukupan doživljaj krajobraza na području oštrog kontrasta ljutog krša, riječnih tokova i mora.

Veće površine oko Skradinskog buka zauzimaju šume alepskog i crnog bora, a uzvodno do Roškog slapa, uz rubove riječnog toka, poplavne šume i šikare u kojima se ističu vrbe, crna joha, crna i bijela topola i poljski jasen.

Posebna zanimljivost Nacionalnog parka biljne su zajednice pukotina strmih vapnenačkih stijena kanjona Krke i Čikole, među kojima je više rijetkih i endemičnih biljaka. Uzvodno od Roškog slapa rasprostranjena je zajednica modrog lasinja i finog zvončića, u čijem sastavu je dalmatinski endem fini zvončić i više ilirsko-jadranskih endema: piramidalni zvončić, bjelušina, pravi buhač, ilirska perunika, visianijev mrazovac, jadranska ljubica, izverugana gromotuljka, obojena krabljica i vulfenova mlječika.¹⁵

¹⁴ Marguš D., Slatkovodne ribe Nacionalnog parka „Krka“, Javna ustanova „Nacionalni park Krka“, 2011., str. 34.

¹⁵ <https://www.parkovihrvatske.hr/nacionalni-park-krka>

5. Atrakcijska osnova Nacionalnog parka „Krka“

Osim zadržavajuće i zavidne flore i faune, područje Nacionalnog parka „Krka“ prvenstveno privlači veliki broj posjetitelja zbog ljepote sedrenih barijera koje oduzimaju dah. Uz rekreaciju, opuštanje, i odmor, tu je i edukacijska funkcija parka koja omogućuje stjecanje novih znanja i prilikom odlaska posjetitelja, u njihovoj svijesti stvara želju za ponovnim dolaskom.

5.1. Edukativne radionice za djecu

Edukacija je, uz zaštitu i promicanje vrijednosti Parka, jedna od temeljnih odrednica Javne ustanove "NP Krka".

Svijest o važnosti zaštite okoliša treba graditi kod najmlađih posjetitelja jer su oni najbolji promotori pozitivnih ekoloških poruka u svojoj užoj i široj okolini. Edukativni programi obuhvaćaju predavanja, ekološke radionice, terensku nastavu i sportske aktivnosti, a sadržajno i metodski prilagođeni su različitim uzrastima djece. Teme se odnose na biološku raznolikost i zaštitu prirode. Programe edukacije provode djelatnici Javne ustanove "Nacionalni park Krka" u dogovoru s odgojiteljima, učiteljima ili profesorima.

5.2. Kulturno-povijesna baština NP „Krka“

Kulturnopovijesni resursi kojima raspolaže Nacionalni park „Krka“ su izuzetno značajni i vrijedni, te predstavljaju posebnu turističku atraktivnost u europskim razmjerima. Najatraktivniji kulturnopovijesni spomenici u Parku i na šire području uz rijeku Krku ostaci su rimskih građevina (vojni logor i amfiteatar Burnum u blizini Ivoševaca), srednjovjekovne starohrvatske utvrde (Nečven, Trošenj, Bogočin-grad, Kamičak), franjevački samostan i crkva posvećeni Gospi Visovačkoj na otočiću Visovac, manastir „Krka“ i vodenice na Skradinskom buku i Roškom slapu. ¹⁶

¹⁶ Marguš, D., Mendušić, M., Krka-prirodna i kulturno-povijesna baština, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2003., str. 28

5.3. Skradinski buk

Najveći slap NP-a Krka, Skradinski buk, jedna je od najpoznatijih hrvatskih prirodnih znamenitosti. Nalazi se pred sam kraj toka rijeke Krke, u blizini grada Skradina. Buk je zapravo veliko slapište, koje se sastoji od slapova i jezera, kojima vodu donose rijeke Krka i Čikola.

Skradinski se buk sastoji od 17 stepenica, ukupno dugačkih čak 800 metara, dok visinska razlika doseže nešto više od 45 metara. Na dnu slapišta nalazi se jezero u kojem se tijekom toplijeg dijela godine kupa mnoštvo posjetitelja. Preko jezera vodi mostić, s kojeg se pruža odličan pogled na očaravajuću okolnu prirodu, a još bolji pogled je s okolnih vidikovaca na obje strane slapišta, gdje se ističe carski vidikovac koji je tako nazvan u čast caru Franji Josipu I. koji je posjetio Nacionalni park. Skradinski buk je najpopularniji i najposjećeniji dio Nacionalnog parka Krka te se ondje nalazi mnoštvo suvenirnica i ugostiteljskih objekata.

5.3.1. Etno- prezentacijski sadržaji

Etno selo Skradinski buk u kojem se mogu vidjeti prezentacije mljevenja žitarica, pranja sukna, tkanja torba i prostirki za pod, kovanja potkova, oranja, priprema hrane u staroj dalmatinskoj kuhinji, te muzej sa podacima iz vremena izgradnje i nastanka prvih hidroelektrana, dobilo je u konkurenciji nekoliko tisuća lokaliteta brončanu nagradu u natjecanju "Entente Florale - Zlatni cvijet Europe."

5.3.2. Hidroelektrane

Vodena snaga rijeke Krke privlačila je mnoge industrijalce da na tom prostoru grade hidroelektrane i druge proizvodne pogone. Duž toka rijeke smještene su danas tri hidroelektrane izgrađene krajem 19. i početkom 20. stoljeća : HE Miljacka podno slapa Miljacka, HE Roški slap na Roškom slapu i HE Jaruga na Skradinskom buku, koje i sada proizvode električnu energiju.

Ostaci četvrte, najstarije hidroelektrane, HE Krka također se nalaze na Skradinskom buku. Sustavno je istražena, a u tijeku su konzervatorski radovi i njezina djelomična rekonstrukcija. Zbog povijesnog značaja i zato što je spomenik industrijske arhitekture, ova hidroelektrana zaštićena je kao kulturno dobro RH. HE Krka još je poznata i pod nazivom Jaruga I. bila je prva hidroelektrana u europski otvorena 28. kolovoza 1895. za vrijeme tadašnjeg gradonačelnika grada Šibenika, Ante Šupuka.

5.4. Otok Visovac

Visovac je jedan od najprepoznatljivijih hrvatskih otočića, vjerojatno i najpoznatija 'razglednica' Nacionalnoga parka Krka. Nalazi se usred istoimenog jezera, a svoju uređenost duguje franjevcima, koji ondje obitavaju još od sredine 15. stoljeća. Bježeći pred navalom Turaka u Bosni tijekom 15. stoljeća, franjevci su se skrasili na Visovcu, kojeg su prethodno nastanjivali pustinjaci sv. Augustina. Franjevci su marljivim radom Visovac učinili pravom oazom mira i ljepote na jezeru smještenom između grubih stijena kanjona Krke, a tijekom vremena obala je nasipavana te je tek poveća 'bijela stijena' (Lapis Albus) tako 'narasla' na razinu otoka.¹⁷

Osim što su sačuvali brojne povijesne ostatke, franjevci su se istaknuli kao brižni uzgajivači biljnih kultura. Na otoku obitava čak 195 biljnih vrsta.

Na otoku se također nalazi i samostan Majke od Milosti, dok je crkva Gospe Visovačke izgrađena u 17. stoljeću. Samostanski muzej vrlo je zanimljiv i obuhvaća brojne izložke.

Na Visovcu, jednom od hrvatskih marijanskih svetišta, posebno se slave dva blagdana - Gospa od Anđela (2. kolovoza) i Velika Gospa (15. kolovoza). Na te dane Visovcem prođu tisuće vjernika, koje do otoka prevoze brojne brodice okupljene posebno u tu svrhu.

5.5. Roški slap

Nakon Skradinskog buka, najpoznatiji slap NP-a Krka jest Roški slap. Radi se o površinom velikom slapištu - dugačkom oko 650 metara, širokom do 450 metara. Ime je dobio po utvrdi Rog, koja se nalazila na desnoj obali Krke.

Na Roškom slapu Krka se prelijeva preko niskih kaskada, poznatih i pod nazivom 'ogrlice', da bi se na kraju s 15 metara visine obrušila u Visovačko jezero.

Roški je slap također poznat po brojnim vodenicama u kojima se danas nalaze etnografske zbirke, suvenirnice i ugostiteljski objekti.

¹⁷ www.visovac.hr

5.5.1. Staza "Stinice - Roški Slap - Ozidana Pećina"

2012. godine otvorena je šetnica između visovačke obale koja se pruža na nešto više od osam kilometara između Stinica i Ozidane pećine.

Jedna od najljepših pješačkih staza u Hrvatskoj opremljena je edukativnim panelima s detaljnim informacijama o biljnim i životinjskim svojstama specifičnima za područje NP "Krka", geološkim fenomenima, i o kulturno-povijesnim lokalitetima koji se nalaze uz stazu.

Staza "Stinice - Roški slap - Ozidana pećina" je otvorena za posjetitelje tijekom cijele godine i istinski je doživljaj za sve ljubitelje prirode, bilo da se radi o šetnji od nekoliko sati ili cjelodnevnom izletu obogaćenom edukativnim sadržajima.

5.5.2. Ozidana pećina

Špilja koja se nalazi iznad ogrlica Roškog slapa te se tijekom uspona pruža prekrasan pogled na ogrlice. Geološki je objekt, srednje veličine, dužine 59 i visine 2,5 metara. Naziv je dobila po suhozidu na ulazu nad strmom liticom, a od Roškog slapa je dijeli 517 drvenih stepenica.

Špilja je i za vrijeme najvećih kiša uglavnom suha. Tek je na nekoliko mjesta vidljivo prokišnjavanje koje na stropu tvori stalaktite, a na podu stalagmite. U njoj je pronađen velik broj keramičkih posuda, kao i kamenog oruđa gdje se posebni ističe ulomak keramičke posude s karakteristikama hvarske kulturne skupine (mlađi neolitik). Taj podatak je ujedno bio i zeleno svjetlo arheolozima da pokušaju istraživanjem potvrditi ispravnost zaključaka koji su se otkrićem tragova ljudske nazočnosti u špilji nametali.¹⁸

Poseban nalaz u špilji je otkriće dvaju dječjih kostura, položenih na desni bok, u zgrčenom položaju, poput djeteta u majčinoj utrobi.

U dnu špilje tijekom cijele godine obitava manja kolonija šišmiša.

¹⁸ Lukić O., Jalžić B., Tvrtković N., Speleološke pojave Nacionalnog parka „Krka“. Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb, str. 90

5.6. Manastir Krka

Duhovno središte pravoslavnih vjernika koje se nalazi u dragi na samoj rijeci Krki, tri i pol kilometra istočno od Kistanja. Podignut na temeljima starijeg eremitskog samostana, u pisanim se dokumentima prvi put spominje 1402.

Uz njega se nalazi crkva, sagrađena u bizantskom stilu. Ispod crkve nalaze se starorimske katakombe, koje su otvorene za posjetitelje. Rijeka Krka, po kojoj je manastir dobio ime, u ovom dijelu svog toka obiluje biljnim i životinjskim vrstama, koje bujaju svom svojom puninom zahvaljujući vodi što im daje život i miru koji imaju zbog nenazočnosti čovjeka.

Manastir Krka nastao je, kao katolički samostan, na mjestu gdje su se nalazile katakombe u kojima je prema predaji apostol Pavao propovijedao kršćanstvo u dolini rijeke Titius (stari naziv za Krku). Da je manastir nekad bio katolički, ukazuje i zvonik u romaničkom stilu. Pravoslavni samostan je sagrađen na temeljima rimokatoličkog samostana.¹⁹

Manastir Krka može se posjetiti organiziranim brodskim prijevozom na relaciji Roški slap – manastir Krka – srednjovjekovne utvrde Nečven i Trošenj, u trajanju od dva i pol sata, osobnim automobilom ili izletničkim autobusom iz Kistanja tijekom cijele godine.

5.7. Srednjovjekovne utvrde

Iako je Krka drugi najposjećeniji nacionalni park u Hrvatskoj i većina posjetitelja je upoznata s ljepotama njena Skradinskog buka, otočića Visovca ili Roškog slapa, malo ljudi zna kako uz Krku postoji nekoliko starih utvrda i gradova.

5.7.1. Utvrda Nečven

Utvrda Nečven se nalazi na samome rubu uz lijevu obalu kanjona rijeke Krke, četverostrana je i nepravilna oblika. Obuhvaća prostor od otprilike 1000 četvornih metara, a tijekom prošlosti bila je opasana visokim zidovima, od kojih je danas ostala vrlo malo površina, a jedan od najvećih razloga jest veličina i kakvoća kamena.

U vrijeme svoga procvata, zidovi Nečven grada grada bili su debeli preko jednog metra, a južni zidovi, koji su se nadvijali nad provalijom, dosežali su visinu od čak 15 metara i pet katova. Danas, sjeverna je strana nešto očuvanija, iako puna ruševina, a ostao je i dio jedne kule, koja je u prošlosti također dosežala pet katova. Gospodari Nečvena bili su Nelipići, koji

¹⁹ Jurić A., Gradovi, utvrde i sakralni spomenici uz Krku i Čikolu, Matica hrvatska, Skradin, 2004., str.154

su na vrhuncu svoje moći bili u 14. stoljeću. Početkom 20. stoljeća vršena su istraživanja oko Nečvena te su pronađeni temelji sakralnog objekta za koji se vjeruje da je crkva posvećena Duhu Svetomu, a na čijem su oltaru pronađene dvije ploče s urezanim Konstantinovima monogramom.²⁰

5.7.2. Utvrda Trošenj

Utvrda Trošenj smještena je na desnoj obali rijeke Krke, na području današnjeg sela Čučevo, nasuprot srednjovjekovnoj utvrdi Nečven. Te dvije utvrde nekada je povezivao most. Trošenj je sagradila hrvatska velikaška obitelj Šubić. Na tom su području pronađeni veliki kameni blokovi i antički nalazi. Okupacijom gotovo čitavog prostora rijeke Krke, Turci su izgradili kulu kružnog oblika, čiji su ostatci i danas vidljivi. Kasnijim prodiranjem mletačke vojske (1684.godine), utvrda biva razorena velikim dijelom. Napuštena je i od tada propada.

5.7.3. Utvrda Bogočin

Ostaci srednjovjekovne utvrde Bogočin nalaze se na lijevoj obali rijeke Krke u blizini sela Bogatići. Pristup utvrdi je moguć samo s istočne strane. Dobro su očuvani ostaci nekadašnjeg pokretnog mosta koji je vodio do glavnog ulaza u utvrdu. Ime je dobila po gradu Bogočin koji se ubraja u najstarije starohrvatske gradove na području između Krke, Čikole i Promine.

O utvrdi imamo malo povijesnih podataka, a najzanimljivija je legenda o knezu Bogoju, koji je bio gospodar obližnjeg sela Bogetića. On je sagradio lijepe dvore za svoga jedinca Bogdana i njegovu nesuđenu nevjestu Miljevu iz Ključa, obližnjeg sela na ušću Čikole. Njezina majka Čika ponosna udovica Domagojeva, lijepo je opremila svoju kćerku za udaju, a puno njenih prijateljica je također pripremila darove. Na svadbu je došlo mnogo svatova, sedam banova i dvanaest župana. Kada su svatovi došli do Bogočina, ispod klisura kanjona rijeke Krke iznenada je doletio krilati zmaj i ugrabio mladu nevjestu te je odnio u jezero kod Brljana. Bijesan Bogdan baci se za svojom ljubavi u Brljan da je spasi, ali se utopi. Tužan mladoženjin otac razdjeli svoje bogatstvo hrvatskim banovima i sirotinji da ga spominju u narodu. Ostatkom novca sagradi samostan Arandelovac, na pogled Bogočinu da redovnici mole za njega i mlade nesretnike koji stradahu u Brljanu, a obzida Čučevo i Nečven (dva nasuprotna grada na Krki). U njihove visoke kule uzida dvije sestre da danju i noću nariču za njegovim

²⁰ Zanimović J., Gaurina D., Nelipićeve utvrde na rijekama Krki i Čikoli, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Miljevci u prošlosti (s pogledom u budućnost), Visovac – Drinovci, 2008., str.145

Bogdanom. Također je napravio mostove na Roškom slapu i Brljanu uz obavezu putnika da plaćaju po dvije suze carine za prijelaz, za njegova Bogdana. Svoj Bogočin je razrušio do temelja, a sam se netragom uputio u svijet.²¹

5.7.4. Utvrda Kamičak

Smještena je na lijevoj obali Krke, između Roškog slapa i Visovačkog jezera. Sagrađena je na vrhu stijene. Najmanja je u utvrda u odnosu na ostale na Krki. Sačuvani su ostaci polukružnog bedeme i pravokutne kule.

5.8. Burnum

Burnum je bio rimski vojni logor, izgrađen na prijelazu iz starog u novo doba, tijekom vladanja cara Klaudija, no dodatno je proširivan i dotjerivan tijekom vladavine cara Vespazijana, poznatog po tome što je dao sagraditi slavni rimski Koloseum. Burnum također obuhvaća amfiteatar, za kojeg se pretpostavlja da je mogao primiti barem 6.000 gledatelja, što jasno daje do znanja da se radilo o značajnom vojnom središtu. Na području današnjih Ivoševaca bile su smještene dvije rimske legije. Upravo je uz vojsku vezan danas najprepoznatljiviji simbol Burnuma - veliki kameni lukovi.

Burnum je u središte znanstvenog interesa dospio vrlo rano. Uzrok tomu su vidljivi ostaci amfiteatra i vodovoda. Pronalazak amfiteatra bio je dodatni motiv za sustavna arheološka istraživanja koja traju i danas. Dosad su istraženi južni, sjeverni i istočni ulaz, te čitava arena. Od arheološkog materijala pronađen je novac careva različite keramičke i staklene posude i različiti epigrafički spomenici.²²

Svake godine Javna Ustanova NP „Krka“ organizira tradicionalne Burnumske ide, gdje svi zainteresirani mogu vidjeti zorno prikazane prizore iz povijesti, te će moći sudjelovati u starorimskim igrama, slušati antičku glazbu, vidjeti borbe vojnika, zatvorenika i robova, ali i isprobati delicije s antičkog stola. Tu su i prezentacije kovačkog, postolarskog i lončarskog zanata, vještina pisanja voskom i izrade drvenih igračaka.

²¹ Ninić M., Bojanić B., Krajnik D., Srednjovjekovne utvrde na području Nacionalnog parka „Krka“, PROSTOR, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb, 2012., str.397.

²² www.npkrka.com

5.8.1. Muzej (arheološka zbirka) Burnum u Puljanima

2010. godine u selu Puljani, pokraj Ivoševaca, u jednoj od dvije lijepo obnovljene kamene kuće otvorena je Arheološka zbirka Burnum. U atraktivno uređenom prostoru izloženi su predmeti pronađeni tijekom arheoloških iskopavanja, prikazan je tijek istraživanja Burnuma i slično. Tu su i zanimljive skulpture vojnika uz koje još izložene razne amfore i keramičko posuđe, te oružje i oruđe.

5.9 Ostala slapišta rijeke Krke

Osim Skradinskog buka i Roškog slapa koji su najpopularniji i najposjećeniji dijelovi NP Krka, postoji još pet slapišta koja su vrlo atraktivna i većina ih se može također posjetiti. S tom brojkom od različitih sedam sedrenih slapišta, Krka je prirodni i krški fenomen. Sedreni slapovi rijeke Krke vrlo su nježne građe te osjetljivi na prirodne promjene i sve ljudske djelatnosti.

5.9.1. Bilušića buk

Gledano od izvora prema ušću u Jadransko more, prvi slap na toku rijeke Krke jest Bilušića buk. Zahvaljujući blizini izvorišta, Bilušića buk ne presušuje, iako je razlika u količini vode koja se njime kreće tijekom sušnog i kišovitog dijela godine golema. Bilušića buk je i jedini slap na koji ne utječe energetska iskorištavanje rijeke Krke, no i na njega je itekako ostavilo traga ljudsko djelovanje. Naime, radilo se o doista velikom slapu, oblikom pomalo nalik Skradinskom buku, no zbog sprječavanja poplava u okolnim krajevima čak četiri puta je miniran kako bi se regulirao tok Krke.²³

Razlog miniranja bile su česte poplave Kninskog polja i malarija koja se ondje širila. Cilj miniranja je bio povećati protok vode nizvodno i smanjiti količinu vode u dijelu Krke uzvodno od Bilušića buka. Posljedica miniranja bila je snižavanje razine vode Krke iznad Bilušića buka.

S područja ovog slapa potječe srednjovjekovna željezna sjekira pronađena prilikom regulacije toka rijeke Krke. To je slapište nekoć bilo poznato i po brojnim mlinovima, stupama za obrađivanje vune te valjavicama za pranje sukna. Nažalost, danas su sačuvana samo dva

²³<http://www.putovnica.net/odredista/hrvatska/np-krka>

mlina, a jedan od tih objekata jasno je vidljiv na putu prema vidikovcu na sjevernoj strani slapišta.

5.9.2. Brljan

Praćenjem toka Krke od Bilušića buka nizvodno, nakon nekoliko kilometara nalazi se Ćorića jezero. Na njemu se nalazi slap Brljan. Slap visok 15,5 metara i je najbujniji tijekom vlažnijeg dijela godine, dok je tijekom ljeta redovito presušivao. Razlog je manjak vode u to doba godine, pri čemu se raspoloživa voda koristila za potrebe hidroelektrane Miljacka. No, posljednjih godina napravljene su određene promjene kojima je protok vode prema slapu i daljnjem toku Krke poboljšán, pa je Brljan posljednjih godina pun vode i tijekom ljeta.

5.9.3. Manojlovac

Manojlovački slap najviši je slap na rijeci Krki. Ukupna visinska razlika između sedrenih barijera iznosi 59,6 metara, pri čemu je najviša od njih visoka 32,2 metara. Manojlovački je slap poznat po tome što su ga 17. travnja 1875. godine posjetili austrijski car Franjo Josip i njegova supruga, carica Elizabeta. Na mjestu s kojega se carski par divio veličanstvenom vodopadu podignuta je spomen-ploča, koja je u međuvremenu zapuštena, te je 2011. godine bila obnovljena i iznova postavljena na vidikovcu.²⁴

5.9.4. Rošnjak

Najniži slap rijeke Krke, Rošnjak, nalazi se svega kilometar od Manojlovca. Za razliku od većine drugih slapova u NP-u Krka, Rošnjak se sastoji od svega jedne stepenice, koja je široka oko 40 metara, a visoka 8,4 metra.

Slap je zanimljiv i zbog svoje nedostupnosti, što je uvjetovalo to da je upravo Rošnjak jedini slap na Krki uz koji se nikada nisu nalazile vodenice i mlinice. Nažalost, nedostupnost otežava i razgledavanje slapa, pa je Rošnjak vidljiv tek iz daljine, onako skučen između visokih litica kanjona koji ga okružuje.

²⁴ www.npkrka.hr

5.9.5. Miljacka slap

Još jedan teško dostupan slap rijeke Krke. Relativno visok u odnosu na druge slapove.. Osim slapova, Miljacka je znamenita po svojoj hidroelektrani, izgrađenoj još 1904. godine. Sve do 1910. godine bila je to najsnažnija europska hidrocentrala, a do danas je ostala najsnažnija elektrana na Krki.

Miljacka je poznata i po špiljama koje se nalaze u okolici, među kojima posebno mjesto ima Miljacka II, poznata po brojnim rijetkim vrstama koje ondje obitavaju. Posebno su poznate čovječje ribice te jedna od najvećih kolonija dugonogog šišmiša u Europi.

6. Utvrđivanje funkcionalnog sustava posjećivanja NP „Krka“

Porast broja posjetitelja Nacionalnog parka iz godine u godinu, predstavlja veliki uspjeh i znatan doprinos hrvatskom turizmu. Međutim, velika usredotočenost posjetitelja na samo određene dijelove Nacionalnog parka (Skradinski buk, Visovac, Roški slap) potiče turističku saturaciju koju prate dvije ključne posljedice; ugrožavanje prirodne osnove tih dijelova Nacionalnog parka, te smanjivanje kvalitete turističkog doživljaja prilikom obilaska parka. Nužno je istaknuti kako se preostali dijelovi Nacionalnog parka slabo ili uopće ne koriste (Burnum, Manojlovački slap, Brljansko jezero...)

Tablica 2. Tendencije rasta broja posjetitelja Nacionalnog parka „Krka“ od 1996. do 2004. godine.

Mj.	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Siječ.	0	436	621	735	520	651	538	453	662
Velj.	0	735	984	389	504	502	747	440	480
Ožu.	686	2177	1102	1419	1263	1569	3926	2074	2447
Trav.	4011	4499	6148	3411	9813	12258	11182	15716	16968
Svib.	6925	14360	12878	10730	17209	25074	39151	38042	43852
Lip.	11231	21399	24556	21274	4221	55741	61608	73096	75997
Srp.	20611	46024	54571	49505	99660	125775	144320	142964	139664
Kol.	37693	76095	91773	80898	142794	156391	168924	183369	193617
Ruj.	7281	17851	23443	24992	43441	58640	65970	76640	79245
Lis.	3199	4509	4939	4870	8779	13280	17248	20120	22620
Stu.	1196	417	579	909	1175	1325	1118	1527	2005
Pro.	166	390	194	488	229	108	299	390	320
Ukupno	92999	188895	221788	199620	367608	451314	515031	555640	577877

Izvor: Arhiv Javne ustanove Nacionalni park „Krka“, Šibenik, 2005.

6.1. Postojeći sustav posjećivanja

Postojeći sustav posjećivanja NP „Krka“ nastao je u vrijeme relativno malog broja posjetitelja, više ne može udovoljiti potražnji iz nekoliko razloga:²⁵

- temeljen je gotovo isključivo na korištenju plovila

²⁵ Kušen, E., Hendija Z. i Klarić, Z., Turistička valorizacija Nacionalnog parka „Krka“, Institut za turizam, Zagreb, 2003. str. 111.

- obuhvaća samo dvije ključne turističke atrakcije (Skradinski buk i Visovac), a tek se u novije vrijeme uvodi nova (Roški slap s manastirom Krka)
- temeljen je na dvije glavne porte (Skradin i Lozovac), dok se treća (Roški slap) i četvrta (manastir Krka) tek uvode
- nudi samo standardni (masovni) način posjećivanja
- indiferentan je prema rubnom prostoru izvan granica Nacionalnog parka
- nije ni gospodarski opravdan jer se pomoću njega ne mogu turistički valorizirati ostale turističke atrakcije u Nacionalnom parku.

6.2. Novi sustav posjećivanja

Novi koncept posjećivanja treba sadržavati različite načine posjećivanja Nacionalnog parka, tako da posjetitelji sami mogu odabrati način koji im najviše odgovara prilikom posjeta. Osim standardne i organizirane vožnje brodom (Skradin, Visovac, Roški slap i manastir Krka), te vožnje autobusom od ulaza Lozovac prema Skradinskom buku, posjetiteljima treba ponuditi i različite individualne načine posjećivanja kao što su pješaćenje, vožnja bicikla. Također, tu je i opcija razgledavanja parka u pratnji rendžera.

Isto kao i stari sustav posjećivanja, novi sustav (kako god modeliran bio) većinom će obuhvaćati masovni način posjećivanja, koji će i u budućnosti obuhvaćati više od 90% svih posjetitelja.

Ciljevi koji se trebaju ostvariti optimalnim funkcionalnim sustavom posjećivanja Nacionalnog parka su sljedeći:²⁶

- Ugodan i siguran obilazak svih ključnih turističkih atrakcija koji će omogućiti njihovo optimalno doživljavanje i upoznavanje bez ugrožavanja i degradacije prirodne i kulturne osnove Nacionalnog parka
- Racionalno korištenje postojećih ili planiranih sustava prilaznih prometnica izvan granica Nacionalnog parka

²⁶ Kušen, E., Hendija Z. i Klarić, Z., Turistička valorizacija Nacionalnog parka „Krka“, Institut za turizam, Zagreb, 2003., str. 116.

7. Marketinško poimanje integralnog turističkog proizvoda NP „Krka“

Ljudi oduvijek proizvode i kupuju proizvode kako bi zadovoljili svoje potrebe, želje i motive. Prilikom kupnje proizvoda najbitnija stavka nije posjedovanje tog proizvoda, već su to njegova korisnost i upotreba koje trebaju rezultirati što većim zadovoljstvom korisnika. Prilikom kreiranja ponude nekog proizvoda, uvijek treba imati na umu misao P. Kotler-a koja kaže: „Nemojte prodavati samo proizvod. Prodajte doživljaj.“ Glavna svrha putovanja turista je relaksacija, odmor, učenje i druženje s drugima, sudjelovanje u brojnim aktivnostima i događajima i ljepota prirodnog krajolika. Rezultat prethodno navedenih stavki je stvaranje nezaboravnog i jedinstvenog doživljaja i sreće kod turista.

Integralni turistički proizvod sve je „ono što se nudi posjetitelju, u obliku onoga što može raditi, vidjeti i u čemu može sudjelovati ili program zbivanja“.²⁷

Za NP „Krka“ i njegovu ponudu na turističkom tržištu temeljno je pitanje: što je njegov integralni turistički proizvod? Što to turisti plaćaju kada kupuju ulaznicu u NP „Krka“ ? Posjetitelji Nacionalnog parka Krka također očekuju ljepotu prirodnog krajolika i kulturnopovijesnih znamenitosti, ljubaznost zaposlenika koji će ih uvesti u neki novi, bajkoviti sedreni svijet sa mnoštvom mitova, legendi i priča koji stvaraju poseban doživljaj kod posjetitelja koji će uvijek pamtili.

7.1. Uloga atrakcija u integralnom turističkom proizvodu i njihovo upravljanje

Tijekom svog putovanja, turisti najvećim dijelom od kulturnih aktivnosti posjećuju muzeje, galerije, kulturne manifestacije, festivale, lokalitete povijesnog i kulturnog značenja i dr. U svemu tom, ključnu ulogu imaju sami zaposlenici koji trebaju motivirati i omogućiti svakom posjetitelju da ispuni svoja očekivanja u određenoj destinaciji. Zaposlenici su zapravo animatori koji nastoje obogatiti i ispuniti kompletnu turističku ponudu destinacije. Jako je bitno da uz animaciju ostvaruju i komunikaciju sa posjetiteljima koja je ključna kako bi se utvrdile i lakše zadovoljile njihove potrebe. Također, većina destinacija ima za jedan od glavnih ciljeva razvijati i održavati ekološki i ekonomski održiv turizam.

²⁷ Richards B., Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događaja, Potecon, Zagreb, 1997., str. 60.

Usklađivanje prethodno navedenih elemenata je prilično složen i zahtjevan proces, jer je dosta razlikuje od klasičnog marketinga. Da bi se ono provelo, prvenstveno je bitno stvoriti osjećaj sigurnosti kod gostiju, a sve aktivnosti koje će se provoditi moraju imati najmanji mogući štetan utjecaj na okoliš.

Za menadžment NP „Krka“ i šibenske turističke destinacije bitno je što preciznije spoznati svojstva vlastite ponude, kako je percipiraju gosti, radi usmjeravanja cjelokupne marketinške strategije ponude i marketinške komunikacije. Kriva spoznaja percepcije destinacije od strane gostiju manifestira se u pogrešnoj marketinškoj strategiji ponude i komunikacije, što u krajnjem slučaju rezultira neuspjehom na tržištu.²⁸

7.2. Marketinška i razvojna strategija NP „Krka“

Glavni i osnovni problem koji se nameće je masovan turizam i preveliko opterećenje pojedinih dijelova Nacionalnog parka. U samom žarištu sezone stvaraju se ogromne gužve na pojedinim ulazima parka (Lozovac i Skradin) koje ukazuju na nedovoljnu iskorištenost i slabu marketinšku strategiju ostalih dijelova. Tako se za vrijeme sezone najposjećeniji i najpopularniji slap rijeke Krke, Skradinski buk pretvara u masovno okupljanje, te se ne može uživati u svim prirodnim ljepotama i čarima koje ono nudi.

Također, tu je i problem korištenja gotovo isključivo plovila prilikom obilaska, te nemogućnost obilaska cijelog parka u jednom danu. To sve rezultira time da za posjetitelje ne postoji mogućnost višednevnog posjeta jer ne postoji primjereni smještaj za njihov prihvata u blizini Nacionalnog parka.

Rješenje se postiže u oblikovanju i provođenju pravilne marketinške i razvojne strategije koja će doprinijeti i glavnom cilju Nacionalnog parka, a to je milijun posjetitelja godišnje. Za što lakše ostvarenje cilja, potrebno je uključiti i aktivirati sve ostale lokalitete parka, pridržavajući se naravno osnovnih načela zaštite prirode i načela održivog razvoja turizma.

Potrebna su mnoga istraživanja i korištenje različitih metoda kako bi se unaprijedilo sveukupno poslovanje, riješili svi problemi, te naposljetku zadovoljili ukusi i preferencije posjetitelja. Jedna od korisnih i često primjenjivanih metoda je metoda upitnika kojom se utvrđuje profil domaćih i stranih posjetitelja, te njihovi stavovi i prijedlozi. Utvrđeno je da je

²⁸ Upravljanje integralnom ponudom turističke destinacije. U: SIMPOZIJ Rijeka Krka i Nacionalni park Krka: prirodna i kulturna baština, zaštita i održivi razvitak, Šibenik, 5.-8. Listopada 2005., str. 791.

najviše posjetitelja Nacionalnog parka u dobi između 30 i 49 godina, s tim da je broj mladih i ljudi koji se zanimaju za kulturne atrakcije u porastu. Kako bi se pridobila i skupina starije populacije, područje parka je potrebno prilagoditi tako da se olakša njihovo kretanje, te naravno, potrebno ih je i bolje informirati.

Uz glavni cilj ostvarenja što većeg broja posjetitelja nužno je naglasiti kako to uvijek i nije jedini cilj čijem se postizanju teži, odnosno cilja ne mora uvijek biti financijske prirode. Javna ustanova NP „Krka“ ostvaruje i druge oblike dobiti kroz povećanje svijesti posjetitelja o važnosti prirodnih i kulturnih ljepota i fenomena, prikupljanjem sredstava i slično.

Posljednje istraživanje u NP „Krka“ pokazuje kako se ne treba orijentirati samo na strane goste, već su tu od itekako velike važnosti i domaći turisti. Potrebno je formirati takvu ponudu koja će privlačiti i jedne i druge skupine turista. Jedna od glavnih slabosti Nacionalnog parka, s gledišta domaćih turista su nepristupačne cijene proizvoda, što i nije začuđujuće s obzirom na platežnu moć većine državljana Republike Hrvatske. I jedna i druga skupina su složne u tome da u parku nedostaje različitih sportskih i edukacijskih sadržaja, te sadržaja za djecu. Tu su još i nedovoljno pružanje informacija posjetiteljima od strane zaposlenika parka, njihovo nepoznavanje jezika, velike gužve, te automatski dosta otežana mimoilaženja na već uskim stazama i puteljcima koja kvare cjelokupni dojam i svrhu samog posjeta – razgledavanje Nacionalnog parka. Sve nedostatke i slabosti treba dobro sagledati te učiniti sve što je potrebno da se one minimiziraju. Prvenstveno bi se trebala obogatiti turistička ponuda u vidu traženih sportsko-rekreacijskih sadržaja za odrasle, djecu i hendikepirane osobe.

Jedna od velikih prednosti za NP „Krka“ je ta što napredak tehnologije iz godine u godinu raste, te su pritisci na čovjeka, u današnjem, suvremenom načinu života sve veći. To rezultira povećanom potrebom čovjeka za odmorom. Baš zato, ljudi odabiru destinacije poput nacionalnih parkova gdje im je omogućen bijeg u prirodu, zaboravljanje na svakodnevne obveze, te uživanje u netaknutoj prirodi što ujedno uvjetuje i povećanu svijest o važnosti i ekološkoj očuvanosti tih područja. Istraživanjem je utvrđeno kako je izrazito povećan broj ljudi koji su po prvi put posjetili Nacionalni park Krka, stoga je jako bitno usredotočiti se na razvoj novih proizvoda, odnosno poboljšavanje cjelokupne turističke ponude kako bi se posjetitelji ponovno odlučili na dolazak, i kako bi zapravo bili jedan od načina oglašavanja tako što bi park preporučili svojim poznanicima, prijateljima i slično.

Najbolja strategija za ostvarivanje zacrtanih ciljeva bi bila aktivno sudjelovanje posjetitelja u različitim događanjima. To bi se provodilo kroz različite radionice, video i audio projekcije, natjecanja za posjetitelje i slično. Tu su još i rendžeri parka, odnosno osoblje koje nadzire ponašanje posjetitelja te ukazuje na to što je dozvoljeno u zaštićenim područjima, a što ne. Uvijek je dobro i uvođenje promjena što se cijena tiče, davanje određenog popusta ako su u pitanju dvije ili više srodnih atrakcija (Skradinski buk i Roški slap), obiteljski i studentski popusti, popusti za umirovljenike, osobe s invaliditetom i slično.

Što se promocije tiče, osim standardnog reklamiranja i informiranja, na posjetitelje dosta utječe i sam logo, odnosno zaštitni znak, ono zbog čega se jednim dijelom turistička destinacija ureže u pamćenje, te se javlja želja za posjetom iste. Logo NP „Krka“ je prilično jednostavan, ali sasvim dobro opisuje i predstavlja ono najbitnije. Kombinacija je plave i bijele boje s naglašenim slapovima koji asociraju na prirodu od izuzetno važnog ekološkog značenja. U promotivne svrhe bi se također mogli iskoristiti i popularni western filmovi o Winnetouu koji su snimljeni na području parka. Tako bi se ujedno stavio naglasak i na raskošan biljni i životinjski svijet parka, te na sve ključne turističke atrakcije. Naravno, tu je još i povećanje informativnih ploča uz državnu cestu na području čitave Šibensko-kninske županije, te na području marina.

Ono čime NP „Krka“ raspolaže, te je jako dobro iskorišteno je oživljavanje kulture i povijesti u obliku starih zanata u izvornom obliku, prezentacija tkanja i vezanja na tkalačkim stanovima, obnavljanja mlinica i stupa što je rezultiralo velikim povećanjem broja posjetitelja, a da pritom nije došlo do devastacije prostora.

Ključnu ulogu u razvoju turizma parka ima lokalna zajednica. Domicilno stanovništvo trebalo bi biti ponosno na ono što se nalazi u njihovoj neposrednoj blizini, trebalo bi se uključivati u različite projekte koje pridonose razvitku kulturnog turizma. Dakle, kako bi se ostvarilo pozitivno utjecanje turizma na kulturu ovog područja, potrebno je uključiti i gospodarski sektor, financije, ekologiju, znanstveni i prosvjetni sektor kako bi se osigurao zajednički rast.

8. NP „Krka“ – Uključivanje u UNESCO-v Popis svjetske baštine

Hrvatska udruga stručnjaka zaštite prirode i okoliša (HUSZPO) je povodom dvadesete godišnjice Nacionalnog parka Krka pokrenula inicijativu uključenja područja NP „Krka“ u UNESCO-v Popis svjetske baštine.

U cilju moguće kandidature zaštićenog područja NP „Krka“ za uključivanje u Popis svjetske baštine analiziralo se u kojoj mjeri ono svojim značajkama udovoljava istaknutim selekcijskim kriterijima i uvjetima. Nalazi su pokazali da NP „Krka“ ispunjava i opće i posebne kriterije Konvencije, a u smislu obvezujućeg uvjeta autentičnosti i integriteta podjednako zadovoljava uvjete cjelovitosti obuhvata (sadržaja), veličine područja i kvalitete upravljanja. Utvrđeno je da je NP „Krka“ dovoljne veličine i da sadržava sve potrebne elemente koji demonstriraju ključne aspekte procesa bitnih za dugotrajno očuvanje ekosustava i njegove biološke raznolikosti. S gledišta kriterija upravljanja postojeća se institucionalna zaštita ocjenjuje vrlo učinkovitom, a kao važan doprinos u tom pogledu ističu se skoro usvajanje novog prostornog plana i priprema Plana upravljanja za NP „Krka“. Uvažavajući nalaze istraživanja, u cilju još jače afirmacije NP „Krka“ kao znamenitosti od izvanredne univerzalne vrijednosti, sugerira se Ministarstvu kulture RH da NP „Krka“ uvrsti na pristupnu listu znamenitosti koje će Republika Hrvatska kandidirati za uključivanje u Popis svjetske baštine.²⁹

²⁹ Martinić I., Planovi upravljanja za hrvatske nacionalne parkove i parkove prirode, Šumarski list br. 9-10, Zagreb, 2002., str. 501-509

9. Zaključak

Zaštićena područja Republike Hrvatske, uključujući i sam Nacionalni park „Krka“ stvaraju vrlo pozitivnu sliku u svijesti kako lokalnog stanovništva, tako i stranih posjetitelja. Međutim, stalno unaprijeđivanje i naglašavanje promocije i promidžbe kako bi se privukao što veći broj posjetitelja je zapravo potisnulo i stavilo u drugi plan glavnu funkciju parka, zaštitu prirode i promicanje razvoja održivog turizma. Kao djelatnik NP „Krka“, smatram kako se na tom problemu može i treba poraditi, jer se često događa da posjetitelji steknu jedan dojam preko internetske stranice ili novinskog članka, a sasvim drugi kad se pojave na ulazu u park (prevelike gužve, nedovoljna informiranost samih djelatnika). Ono na čemu se trenutna strategija parka temelji je rasterećenje pojedinih lokaliteta (Skradinski buk), i širenje ponude na preostalim dijelovima, što je prijeko potrebno učiniti, ali očito je da se rezultati nisu pokazali onakvima kakvi se očekuju jer je Skradinski buk i dalje previše opterećen što se broja posjetitelja tiče (brojka premašuje 10 000 posjetitelja dnevno). Zbog toga je uspostavljen novi pravac kretanja na Skradinskom buku, tzv. „one way“ sistem koji zasad nije dobro prihvaćen od strane posjetitelja, a s druge strane, neki od djelatnika još nisu niti informirani o tome što stvara velike probleme u komunikaciji i loš dojam o organizaciji unutar parka. S dodatno uložnim naporima i aktivnostima koje se trebaju obaviti, smatram da bi strategija bila apsolutno primjenjiva i poraslo bi zadovoljstvo posjetitelja, djelatnika na terenu, te same javne ustanove NP „Krka“.

Popis literature

1. Appleton, M.R. i Hotham, P.A.E., Izrada planova upravljanja u zaštićenim područjima u Hrvatskoj, Fauna & Flora International, Cambridge, UK., 2007
2. Bogdanović T., Franković M., Marguš D., Vretenca Nacionalnog parka "Krka", JU NP „Krka“, Šibenik, 2013.
3. Ferić, S., Krka – vodič rijekom Krkom i Nacionalni park „Krka“, JU Nacionalni park „Krka“, Šibenik, 2000.
4. <http://www.dzpz.hr/upravljanje-zasticenim-podrucjima>
5. Javna ustanova Nacionalni park Krka: Plan upravljanja, 2011. Dostupno On-line na: <http://www.npkrka.hr/stranice/plan-upravljanja-nacionalnog-parka-krka/6.html>
6. Jurić A., Gradovi, utvrde i sakralni spomenici uz Krku i Čikolu, Matica hrvatska, Skradin, 2004.
7. Kušen, E., Hendija Z. i Klarić, Z., Turistička valorizacija Nacionalnog parka „Krka“, Institut za turizam, Zagreb, 2003.
8. Lukić O., Jalžić B., Tvrtković N., Speleološke pojave Nacionalnog parka „Krka“. Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb, 1990.
9. Mackelworth, P., Jovanović, J., Zaštićena područja – temelj za očuvanje prirode ili podloga za održivi razvoj? Hrvatski geografski glasnik 73/1, Zagreb, 2011.
10. Marguš, D., Mengušić, M., Krka-prirodna i kulturno-povijesna baština, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2003.
11. Marguš D., Slatkovodne ribe Nacionalnog parka „Krka“, Javna ustanova „Nacionalni park Krka“, 2011.
12. Martinić I., Planovi upravljanja za hrvatske nacionalne parkove i parkove prirode, Šumarski list br. 9-10, Zagreb, 2002.
13. Martinić, I., Upravljanje zaštićenim područjima prirode - planiranje, razvoj i održivost. Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2010
14. Ninić M., Bojanić B., Krajnik D., Srednjovjekovne utvrde na području Nacionalnog parka „Krka“, PROSTOR, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb, 2012.
15. Radeljak, P., Pejnović, D., Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka. Godišnjak Titius, Vol. 1, 2008.
16. Radović, D., Kralj, J., Tutiš, V., Čiković, D., Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Zagreb, 2003

17. Richards B., Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događaja, Potecon, Zagreb, 1997.
18. Sušić, G., Stipčević, M., Radović, D., Bartovsky, V., Ornitološka valorizacija NP Krka uz prijedlog mjera zaštite i upravljanja. U: Nacionalni Park Krka, HED Zagreb, Ekološke monografije 2, Zagreb, 1990.
19. Upravljanje integralnom ponudom turističke destinacije. U: SIMPOZIJ Rijeka Krka i Nacionalni park Krka: prirodna i kulturna baština, zaštita i održivi razvitak, Šibenik, 5.-8. Listopada 2005
20. Zaninović J., Gaurina D., Nelipićeve utvrde na rijekama Krki i Čikoli, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Miljevci u prošlosti (s pogledom u budućnost), Visovac – Drinovci, 2008.
21. www.croatia.panda.org/wwf_adria/hrvatska/
22. www.npkrka.hr
23. www.parkovihrvatske.hr/nacionalni-park-krka
24. www.putovnica.net/odredista/hrvatska/np-krka
25. www.visovac.hr